

Fenomenologisk basert prosjektveiledning

Refleksjoner i tilknytning til veiledning i PVG-delprosjektet
"PP-tjeneste på nett" (Helgelandsprosjektet)

Av Oddbjørn Knutsen

Med utgangspunkt i sentrale deler av fenomenologisk teori drøfter artikkelen innledningsvis anvendelse av fenomenologisk basert metode i tilknytning til et prosjekt om veiledning via nett. Den viser hvordan tanker, forestillinger og refleksjoner om prosjektet er viktige betingelser for prosjektdeltakernes handlinger, og hvordan handlingene genererer nye tanker og forestillinger som igjen fører til nye handlinger i sirkulære prosesser.

Ved å anvende en humanistisk problemløsningsmodell for prosessen og et transaksjonelt perspektiv på resultatene skisserer artikkelen videre hvordan et strukturert prosjektførløp kan sikres, og den reflekterer avslutningsvis over hvordan de kontekstuelle endringene vil kunne få konsekvenser over tid for samspillet på individ- og systemnivå og fremtre som ny og forbedret praksis.

Oddbjørn Knutsen har embetsek-samen i spesialpedagogikk fra Universitetet i Oslo. Han er førstelektor ved Høgskolen i Nesna, og har siden høsten 2003 jevnlig hospitert som pedagogisk-psykologisk rådgiver ved PPT for Ytre Helgeland.

INTRODUKSJON

Som del av prosjektet *Praksisrettet veiledning i grunnopplæringa* (PVG-prosjektet) gjennomføres det på Helgeland en utprøving av pedagogisk-psykologisk veiledning over nett, *Prosjekt PP-tjeneste på nett* (Helgelandsprosjektet) der jeg er prosjektleder og prosjektveileder. Delprosjektet omfatter to interkommunale PPT-kontor og seks grunnskoler med tre skoler på hvert av PPT-kontorene.

Delprosjektet har et design som samsvarer med det Sjøvoll (2006) kaller *proaktiv aksjonsforskning*, og som kjennetegnes ved at aksjonen iverksettes uten forutgående forskning. Forskningsdelen gjennomføres ikke før etter at aksjonen har pågått en tid, og er da

knyttet til evaluering som har til hensikt å vurdere eventuelle behov for måljusteringer.

Det er fenomenologisk basert prosjektveiledning i forhold til dette delprosjektet som har styrt temavalget for denne artikkelen. Min egen forståelse av fenomenologien og sentrale begreper i denne vil bli fremstilt på en kortfattet måte knyttet til empiriske data. Jeg vil deretter koble dette opp mot en humanistisk problemløsningsmodell som sikrer prosessforløpet, og som fører til kontekstuelle endringer som jeg hele tiden må forholde meg til. Til slutt vil jeg reflektere over hvordan de kontekstuelle endringene kan få konsekvenser over tid for samspillet mellom meg som prosjektveileder og prosjektdeltakerne, for samspillet dem imellom og for samspillet mellom faser i prosjektet og praksis.

Fenomenologisk basert prosjektveiledning innebærer god kjennskap til grunnleggende forhold i fenomenologi som metode. Sentralt i denne tilnærminga vil være "førstepersonperspektivet", der den som veileder skal forsøke å få fram tanker, forestillinger og refleksjoner om prosjektet hos prosjektdeltakerne, og som er viktige betingelser for hvordan de handler i prosjektarbeidet. Disse tankene og forestillingene vil være knyttet til den enkeltes livsverden eller kontekst.

PROBLEMSTILLING, METODOLOGI OG ETISKE VURDERINGER

På det tidspunktet artikkelen skrives er delprosjektet kommet et godt stykke på vei i enkelte prosjektskoler mens andre befinner seg i startfasen. Refleksjonene vil derfor både være basert på erfaringer så langt og på antakelser om erfaringer som trolig vil komme, og jeg vil med det som utgangspunkt reflektere over følgende spørsmål som utgjør artikkelens problemstillinger:

- Hvilke grunnleggende forhold vil kunne berøres gjennom ei fenomenologisk tilnærming i prosjektveiledningen?
- Hvordan kan jeg som prosjektveileder sikre at prosjektprosessen følger et plan-

lagt forløp ut fra et fenomenologisk perspektiv?

- På hvilken måte vil kontekst kunne endres og føre til ny praksis?

Artikkelen er metodisk sett basert på ei slags tilpasset "historismetilnærming", der teori, kontekst og observasjoner står sentralt (Flor 2006). Jeg har da "pendlet" mellom disse med intensjon om å prøve å registrere kontekstuelle forhold og sette disse i sammenheng med de handlinger som har vært observert hos meg som prosjektveileder og hos prosjektdeltakerne. Jeg har i hovedsak benyttet deltakende observasjon og deretter forsøkt å beskrive observasjonene og reflektere over dem ut fra en fenomenologisk fortolkning og forståelse. Når jeg bruker begrepet "fenomenologi" i denne sammenhengen, er dette knyttet opp mot Husserls teori. Dette synet støttes av Stensvold (1998) som mener en fenomenologisk forskningspraksis ikke kan sees løsrevet fra Husserl.

Den fenomenologiske metoden er en spesiell form for refleksjon. Jeg har rettet fokuset mot prosesser i prosjektet på ulike nivåer slik de har fremtrådt for min egen bevissthet. Det som har vært observert, har jeg deretter reflektert over og fortløpende prøvd å sette inn i en sammenheng samtidig som jeg har prøvd å se nærmere på hvordan de ulike prosessene henger innbyrdes sammen. Dette innebærer utvikling av en fortolkende fenomenologisk metodeforståelse (Kvale 1996). En teoretisk gjennomgang av fenomenologien og sette denne inn i et metodeperspektiv vil da utgjøre et viktig metodisk grunnlag.

At jeg har ulike roller i prosjektet og at dette er et aksjonsforskningsprosjekt, krever fortløpende etiske vurderinger. Som prosjektveileder vil jeg komme relativt nær prosjektdeltakere på ulike nivåer. Veiledning ut fra et fenomenologisk perspektiv vil blant annet ha fokus mot tanker og følelser hos prosjektdeltakerne i forhold til prosjektet. Disse refleksjonene og emosjonene vil kunne være knyttet til selve prosjektet, men også til samhandlingsprosesser med andre prosjektdeltakere på ulike nivåer. Å sikre personvernet vil derfor være viktig. I all forskning skal en både

kunne formidle resultater og samtidig ivareta personvernet der dette er relevant. Siden PPT-kontorene og prosjektskolene er kjente institusjoner for allmennheten, vil dette være ekstra viktig. Fordi dette er et aksjonsforskningsprosjekt, må det etiske nivået ligge høyt siden jeg både er forsker, prosjektveileder og prosjektdeltaker (Schmuck 2006).

Prosjektet gjennomføres i sosiale miljøer der faren for endringer i relasjoner og posisjoner er til stede når praksis blir annerledes. Som prosjektveileder må jeg derfor ha fokus rettet både mot systemutvikling og at aktørene skal se fordel ved dette. Jeg er samtidig innforstått med at definisjonen av meg som prosjektleder vil kunne påvirke prosjektdeltakernes holdninger overfor meg når jeg også skal praktisere en rolle som prosjektveileder.

FENOMENOLOGI SOM METODISK GRUNNLAG

Husserl regnes av mange som grunnleggeren av fenomenologien (Wormnæs 1991). Fenomenologi er studiet av menneskelig erfaring, og knyttes til Husserls filosofi og metode. Dette innebærer hvordan ulike forhold i menneskenes livsverden oppleves subjektivt av det enkelte mennesket. I "Wikipedia" (2008) defineres fenomenologi som *studiet av fenomener og hvordan de fremtrer for oss fra et førstepersonperspektiv*. Informasjon om den enkeltes erfaring må komme direkte fra den det gjelder (primærkilde), og ikke via andre medier. Ifølge Caplex (2008) er fenomenologi et filosofisk metodologisk uttrykk. Ut fra en slik betraktning vil dette innebære å kunne få fram hvordan tingene fremtrer for den som beskriver sin livsverden, uten å trekke inn årsaker og begrunnelser for denne. Det vises i denne sammenhengen til Husserls egen definisjon av fenomenologien som læren om fenomenene slik de fremtrer med evidens for den som praktiserer fenomenologiens metoder.

I tillegg vil denne betraktingsmåten også sammenfalle med Hegels syn som omtaler fenomenologien som en beskrivelse av hvordan individet oppnår full bevissthet om seg

selv gjennom en lang og meningsfylt utviklingsperiode (ibid). Heggen (2000) mener at den fenomenologiske beskrivelsen inneholder elementer som etisk resonnement, konkretisering, erfaringer og menneskelige holdninger. En utfordring innenfor filosofien har vært å forstå forholdet mellom bevisstheten og persepsjonen (Duesund og Skårderud 2003). Det vises her til Heideggers arbeid "Sein und Zeit (1927/1978), der han ikke tok utgangspunkt i bevisstheten, men i menneskenes *livsverden*. Livsverdenen er menneskenes erfaringer i forhold til bekymringer, angst og dagliglivets oppgaver og utgjør den enkeltes kontekst.

Vi tar vår livsverden for gitt og gjør erfaringer før vi begynner å reflektere over dem. Dette mener jeg samsvarer en god del med det synet på utvikling som blant andre Piaget er inne på i sin teori om erfaringslæring og Vygotsky i forhold til læring og erfaringer gjennom samspill med andre, der nye erfaringer danner grunnlaget for den kognitive utviklingen og bedre tilpasning i livsverdenen. Husserl innførte en tredeling mellom *akt* (handling), handlingens *noema* (tanke, begrep, forestillinger) og dens *vesen* (gjenstand, ting, saken, fenomen) (Føllesdal 1998). Han skiller klart mellom en akts *noema* og dens *gjenstand*, og sier at fenomenologien er bygd opp ut fra at *noemaet er en generalisering av idéen om mening til området av alle akter*. En slik erkjennelse innebærer også at *noema*, *akt* og *vesen* henger innbyrdes sammen, og at innholdet styres av kontekstuelle forhold.

KONTEKSTUELLE FORHOLD

De observerte kontekstuelle forholdene vil være knyttet til prosjektdeltakernes livsverden på ulike arenaer og nivåer og være basert på hvilke erfaringer de har på alle livsområdene. Det kan dreie seg om alt fra erfaringer som oppdragelsesobjekt i tidensom barn og elev, overførte kunnskaper gjennom utdanning og praksis til holdninger, menneskesyn og ideologi. Ut fra dette erfaringsgrunnlaget vil den enkelte konstituere sin livsverden og

sin hverdagskunnskap som sammen med andres livsverden vil utgjøre en intersubjektiv verden. Ifølge Berger og Luckmann (2000) vil hverdagsvirkeligheten kunne bli tatt for gitt som virkelighet, og den forsterker sin posisjon gjennom de daglige rutinene.

Hverdagsvirkeligheten i PP-tjenesten består blant annet i at kapasiteten ofte er sprengt, med ventelister og misfornøyde lærere, elever og foreldre som resultat. Bruk av nettveiledning som supplement til fysiske møter og telefonkontakt vil kanskje være et godt virkemiddel for å møte de utfordringene som PPT står overfor (Knutsen 2008). Dette gir muligheter for en ekstra kommunikasjonskanal mellom saksbehandler i PPT og enkeltlærere med ansvar for spesialundervisning, og vil kunne gi en ny og mer positiv hverdagsvirkelighet. Gjennom delprosjektets utprøving av pedagogisk-psykologisk veiledning via dataplattformen som grunnkoler og videregående skoler i regionen benytter vil vi høste praktiske erfaringer med en slik supplerende kontaktform.

Ved PPT-kontor som består av flere medarbeidere, vil det kunne oppstå internt definerte hverdagsvirkeligheter som kan være en strategisk måte å overleve på om utfordringene oppleves større og vanskeligere enn det den enkelte anser at en har kapasitet og fagkunnskap til å kunne møte og mestre. Berger og Luckmann (2000) bruker betegnelsen *enklaver* eller *lukkede betydningsområder* når fokus hos et visst antall medlemmer i fagtemaet rettes mot helt andre ting, eller bare mot en avgrenset del av det som kan defineres inn under hverdagsvirkeligheten. Eksempelvis kan dette oppleves som at en del av fagteamet ikke synes å være opptatt av at det er kommet spennende muligheter og utfordringer inn i hverdagsvirkeligheten gjennom dette prosjektet.

Prosjektskolene som deltar i utprøving av pedagogisk-psykologisk veiledning/rådgivning via en dataplattform, er ulike rent kontekstuelle. Denne ulikheten vil være knyttet til sammensetningen av lærertemaet, ulike synspunkter og holdninger hos de ansatte, rammebetingelser som klassestørrelse, læ-

rettetthet, rektors ledelsesmodell og ledelsespraksis samt sosiokulturelle forhold lokalt. Jeg har opplevd ulike reaksjoner på introduksjonen av prosjektet, alt fra skepsis på grunn av opplevelsen av nye pålegg og arbeidsoppgaver i en travel hverdag til stor entusiasme der alle i lærerteamet ønsker å prøve ut denne formen for veiledning.

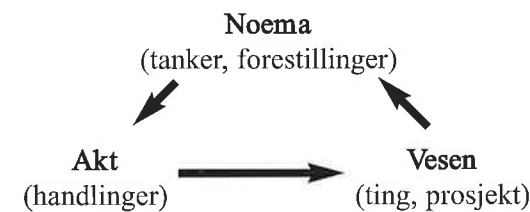
Det Husserl betegner som noema, akt og vesen, vil også utgjøre kontekstuelle forhold ut fra et fenomenologisk perspektiv. Noema, som representerer tanker, refleksjoner, begreper og forestillinger om både hverdagsvirkeligheten og forhold innenfor mer lukkede betydningsområder, vil danne grunnlaget for den enkeltes handlinger. Handlinger, bevegelser og atferd knyttet til noema utgjør akten, som her er rettet mot utprøving av pedagogisk-psykologisk veiledning via en dataplattform. Disse kontekstuelle forholdene vil også kunne fortone seg ulikt i forhold til hvilke nivåer aktørene er på og hvilke roller de har. Dette har trolig sammenheng med at ulike nivåer og roller representerer ulike kontekster. Ulike kontekster vil i neste omgang danne grunnlaget for hva som vil inngå i noema og akt hos aktører på ulike nivåer i forhold til prosjektet.

Et viktig spørsmål i denne sammenhengen vil være i hvilken grad noema og akt hos aktørene – ikke bare på samme nivå, men også på ulike nivåer – vil sammenfalle eller være forskjellige. Min antakelse er at den definerte hverdagsvirkeligheten og eventuelle lukkede betydningsområder vil spille en stor rolle, og at dette vil være knyttet til hva for slags samspill det er mellom aktørene og hvor nyansert dette vil være. Noema, akt og vesen vil inngå i enhver kontekst – tanker, refleksjoner og forventninger (noema) vil være tilstede og styre våre handlinger (akt) i forhold til saken (vesen) og representere en slags syklus. De handlingene vi utfører i forhold til en bestemt sak og som er knyttet til noema i samme sak, genererer nye tanker og forestillinger om saken som igjen endrer handlingene og så videre, jf. figur 1.

Dette innebærer i overført betydning at utprøving av pedagogisk-psykologisk vei-

ledning/rådgivning via en dataplattform gir erfaringer som trolig vil endre tanker og forestillinger, og dermed føre til nye eller annerledes handlinger i prosjektet. Disse sykliske prosessene kan kalles for *fenomenologiske sirkelbevegelser*, og de genererer stadig nytt innhold i noema og akt i forhold til prosjektet.

Figur 1:
Fenomenologiske sirkelbevegelser

FENOMENOLOGEN SOM PROSJEKTVEILEDER

Mennesket er et meningssøkende vesen hvor indre følelser og tanker har stor betydning. Å skulle være prosjektveileder ut fra et fenomenologisk perspektiv vil innebære å ta utgangspunkt i de opplevelsene prosjektdeltakerne har i prosjektet. Det er sterke koblinger mellom fenomenologi og humanisme. Imsen (2008) viser til at humanistisk psykologi bygger på både fenomenologiske og eksistensfilosofiske prinsipper. Den amerikanske psykologen Carl Rogers regnes som en av frontfigurene innenfor utviklingen av humanistisk basert rådgivning (Johannessen, Kokkersvold og Vedeler 1997).

Det fenomenologiske perspektivet i prosjektveiledningen vil dermed inneholde tilnærminger og metodikk som har koblinger til den humanistiske tradisjonen. Tanker, refleksjoner og forestillinger (noema) hører til vår indre personlige verden som vi ikke deler med hvem som helst. Samtidig utgjør dette noe av det viktigste grunnlaget for våre handlinger (akt) i tilknytning til ulike forhold (vesen) i vår livsverden (kontekst). Hvis jeg skal ha muligheter til å veilede den

enkelte aktør i prosjektet, må jeg på ett eller annet vis få tilgang til noe av denne indre verdenen hos den som skal ha veiledning. Dette forutsetter etablering av en god dialog som er basert på tillit og respekt, og at jeg som veileder viser prosjektdeltakeren full oppmerksomhet og interesse med aksepterende holdninger.

Det gode samspillet må etableres tidlig og helst før iverksettinga av handlingene i prosjektet. Da sikrer en at prosjektdeltakerne får "kjenne på" og reflektere over sine tanker om prosjektet. Det vil være viktig å gripe tak i prosjektdeltakernes positive tanker om prosjektet, prøve å få til videre dialog om dette og bestyrke det. Men det bør også gis rom for å snakke om eventuelle betenkeligheter.

Det vil også være viktig å få avklart om det er hverdagsvirkeligheten som avspeiles hos prosjektdeltakerne eller om det er "lukkede beslutningsrom" som dominerer oppmerksomheten. Gjennom å personliggjøre prosjektet i forhold til prosjektdeltakernes egen arbeidssituasjon og nytteverdien for den enkelte tror jeg at motivasjonen blir synlig og kan bestyrkes. Eventuelle betenkeligheter må drøftes og avklares med ei positiv holdning til problemløsning.

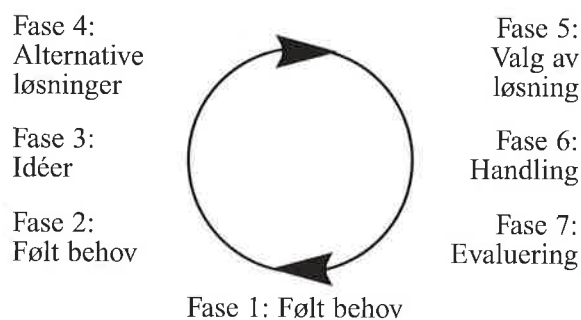
Når vi er kommet gjennom situasjonsbeskrivelsene (kontekstuelle forhold) og personliggjøringa hos prosjektdeltakerne, kan vi begynne å trekke inn handlingsdelen (akt). Ei drøfting av hva som er mulig å få til og hva som begrenses på grunn av øvrige forhold i arbeidssituasjonen, er helt vesentlig for å kunne utvikle og opprettholde de gode tankene om prosjektet. Det vil være viktig for meg å prøve å få prosjektdeltakerne til å bruke egne følelser og opplevelser for å kunne forstå og reflektere over sin rolle og situasjon i prosjektet. Hvis jeg skal få til dette, må jeg som veileder involvere meg så pass mye at det oppstår et likeverdig og empatisk samspill. Ved slik nærhet vil det være mulig å hjelpe prosjektmedarbeideren til å identifisere, kartlegge og løse utfordringene i prosjektet gjennom det kommunikative samspillet med veileder.

EN HUMANISTISK-FENOMENOLOGISK PROSJEKTMODELL

For å møte følte behov, sikre eierforhold hos prosjektdeltakerne i skoleutviklingsprosjekter og sikre at prosessene har nødvendig framdrift, vil det være nyttig å arbeide ut fra en modell som tar utgangspunkt i dette. Johannessen, Kokkersvold og Vedeler (1997) mener at den innovasjonsstrategien som i særlig grad egner seg i slik sammenheng, er representert ved *problemløsningsmodellen* (PS modellen), jf. figur 2. Denne tilnæringsmåten har en sirkulær struktur og tar utgangspunkt i følte behov hos prosjektdeltakerne.

De sirkulære bevegelsene innebærer at selve innovasjonen gjennomløper ulike faser. Identifisering av følte behov (saken, vesen) i den første fasen i innovasjonssyklusen går over i fase 2 der utfordringen(e) kartlegges og identifiseres. Tanker, intensjoner og ideer (noema) om mulige løsninger utgjør fase 3. I fase 4 reflekteres det fram ulike alternative løsningsforslag med avklareing av relevante løsninger i fase 5. Fase 6 representerer fenomenologiens *akt* hvor valgte løsninger iverksettes som handlinger. For å kunne vurdere om handlingene som var basert på tanker og refleksjoner, var relevante og i tråd med de tankene, intensjonene og ideene som kom fram i fase 3, foretas det ei evaluering i fase 7 hvor prosjektet oppsummeres i forhold til måloppnåelse.

Figur 2: Den fasebaserte PS-modellen

Ut fra et fenomenologisk perspektiv vil det være prosjektdeltakernes egne opplevelser og refleksjoner som skal være i fokus og som vil få betydning for eventuelle justeringer når det gjelder handlemåter. Det som fungerer bra, implementeres i egen praksis, mens det som ikke har fungert, forkastes. Dette gir samtidig verdifull erfaring som vil være nyttig i forhold til tanker og refleksjoner om egen praksis både hos prosjektdeltakere og prosjektveileder. Hver fase innebærer endringer av tanker og forestillinger om prosjektet som i neste omgang påvirker handlingene i den aktuelle fasen, og som så igjen påvirker tanker og forestillinger og så videre. Dermed kan en si at det også eksisterer fenomenologiske sirkelbevegelser i den enkelte fasen som får betydning for det som vil skje i den påfølgende fasen.

De ulike fasene har ulike fokusområder som inneholder fasespesifikke faktorer og derfor kan sies å representere ulike kontekster. Eksempelvis vil det være forskjeller mellom fasebaserte faktorer i fase 1 som representerer følt behov og fase 4 som omfatter avklaring av løsningsforslag eller fase 7 som omfatter evaluering.

Kontekstuelle endringer fra fase til fase påvirker tanker og forestillinger som grunnlag for fasespesifikke handlinger i forhold til prosjektet. Jeg velger her å skille mellom *intrapersonlige* og *interpersonlige* forhold. De intrapersonlige forholdene handler om fenomenologiske sirkelbevegelser hos den enkelte prosjektdeltakeren, og som involverer den enkelte tanker og forestillinger om prosjektet og fører til individuelle handlinger i forhold til dette. De interpersonlige forholdene blir på en måte summen av alle intrapersonlige fenomenologiske sirkelbevegelser hos prosjektdeltakerne.

TRANSAKSJONELLE PROSESSER

Den valgte metodiske tilnærminga har også gitt meg grunnlag for å sette resultatene inn i et transaksjonelt perspektiv. Utviklingen i prosjektperioden vil kunne vise seg som endringer både på individ- og systemnivå, og

det vil kunne påvises flere parallelle utviklingslinjer. Jeg har valgt å forklare dette med utgangspunkt i transaksjonsmodellen (Smith og Ulvund 1991), jf. figur 3.

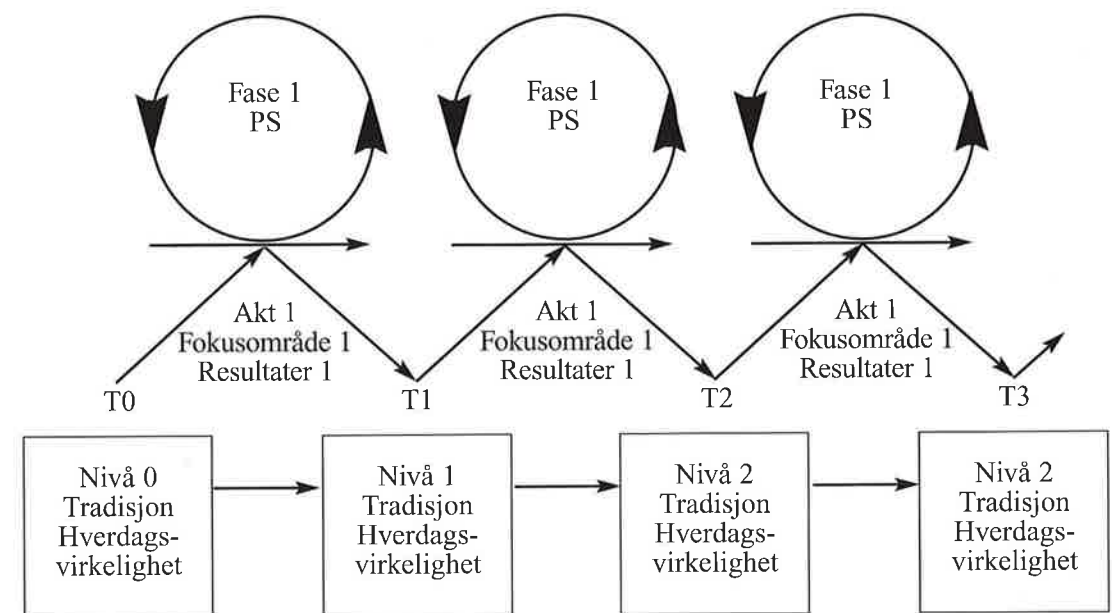
Hvis vi tenker oss at *Prosjekt PP-tjeneste på nett* representerer en tidsbasert utviklingsprosess og samtidig saken (vesen) sett ut fra et fenomenologisk perspektiv, vil alle tanker, forestillinger og synspunkter (noema) styre aktørenes handlinger i prosjektet. Tanker og forestillinger vil kunne endre seg over tid i forhold til prosjektets framskridende bevegelser og i forhold til hvilken fase prosjektet befinner seg i til enhver tid. Siden hver fase representerer sin egen kontekst, vil de fenomenologiske sirklene innenfor hver fase være fasespesifikke.

Kontekst ved T0 kan for eksempel representere situasjonen ved prosjektstart når følt behov skal identifiseres. Den arenaen som prosjektdeltakerne til enhver tid befinner seg innenfor, velger jeg å kalle *tradisjon* fordi den inneholder alle sosiokulturelle og faglige forhold som den enkelte til enhver tid står overfor. Etter min oppfatning kan den til enhver tid bestående situasjon eller kontekst

sies å representere det Berger og Luckmann (2000) kaller hverdagsvirkeligheten eller livsverdenen. Prosjektfokus (fokusområde 1) ved T0 vil ut fra nivå 0 (det opprinnelige tradisjonsbaserte ståstedet før iverksetting av prosjektet) styre tanker og forestillinger i forhold til fase 1, som igjen påvirker handlingene i fase 1 i forhold til prosjektet. Handlingene i fase 1 gir resultater (resultater 1) som virker tilbake mot tradisjonen eller kontekst, og fører til endringer av denne til nivå 1 (T1). Samtidig påvirker dette prosjektaktørene (deltakere og veiledere i prosjektskolene) og endrer deres hverdagsvirkelighet (livsverden/kontekst).

Dette genererer fokusområde 2 mot fase 2, styrer tanker og forestillinger i forhold til fase 2 som igjen påvirker handlingene i fase 2 i forhold til prosjektet. Handlingene i fase 2 gir resultater (resultater 2) som virker tilbake mot tradisjonen eller kontekst og fører til endringer av denne til nivå 2 (T2). Samtidig påvirker dette prosjektaktørene (deltakere og veiledere i prosjektskolene) og endrer deres hverdagsvirkelighet (livsverden/kontekst).

Figur 3: Transaksjonelle prosesser

Videre genererer dette fokusområde 3 mot fase 3, styrer tanker og forestillinger i forhold til fase 3 som igjen påvirker handlingene i fase 3 i forhold til prosjektet. Handlingene i fase 3 gir resultater (resultater 3) som virker tilbake mot tradisjonen eller kontekst og fører til endringer av denne til nivå 3 (T3). Slik fortsetter de transaksjonelle prosessene gjennom og via de ulike fasene i PS-modellen og nivåene i transaksjonsmodellen fram til prosjektslutt.

OPPSUMMERING

Den "historisemebaserte" metodiske tilnærminga har gitt meg et grunnlag for å kunne besvare de tre problemstillingene.

a) *Hvilke grunnleggende forhold vil kunne berøres gjennom ei fenomenologisk tilnærming i prosjektveiledningen?*

En fenomenologisk basert veiledning vil være basert på hvordan veilederen definerer, tolker og forstår selve fenomenologien. Utgangspunktet må være direkte knyttet til den enkelte prosjektdeltakerens egne erfaringer. Som veileder må jeg prøve å forstå den enkeltes livsverden eller kontekst hvor han eller hun befinner seg til enhver tid i prosessen, stille spørsmål som hjelper vedkommende videre og gi positive tilbakemeldinger og bestyrke de løsninger som han eller hun kommer fram til. Jeg må også være forberedt på å trekke opp alternativer dersom prosjektmedarbeideren reflekterer seg fram til løsninger og handlinger som ikke samsvarer med målene for prosjektet. Imidlertid må jeg samtidig være oppmerksom på at uforutsette løsningsforslag også kan sette prosjektmålene i et annet lys som ingen har tenkt på tidligere, og som kan berike eller dreie prosjektet inn i mer gunstige prosesser. Kontekstuelle forhold i den enkelte prosjektmedarbeiders hverdagsvirksomhet i den jobben vedkommende er i, vil også ha stor betydning.

Tankene og forestillingene (noema) om prosjektet (vesen) og handlingene som foretas (akt), er forhold som vil være viktige for

prosjektveiledningen. I de fenomenologiske sirkelbevegelsene hvor disse kontekstuelle forholdene inngår som sykliske prosesser, vil veiledning i forhold til tankene og forestillingene om prosjektet være viktigst fordi tanker og forestillinger i stor grad styrer handlingene. Handlinger vil også kunne være det som ikke gjøres, det som unnlates å reflektere over.

b) Hvordan kan jeg som prosjektveileder sikre at prosjektprosessen følger et planlagt forløp ut fra et fenomenologisk perspektiv.

Sikring av planlagt forløp i et prosjektarbeid vil alltid by på store utfordringer. For det første er det ikke sikkert at forløpet kan planlegges helt eksakt fordi menneskelig samhandling ikke følger helt lineære prosesser, men ofte oppleves mer som sykliske bevegelser som genererer utviklinga. Det vil derfor være viktig å kunne benytte en innovasjonsmodell som sikrer prosjektforløpet.

Den fasestrukturerte problemløsningsmodellen (PS-modellen) inneholder ulike faser som innovasjonsprosesser kan knyttes til. Modellen har en syklisk struktur som tar utgangspunkt i den konteksten prosjektdeltakerne befinner seg i, og genereres ut fra følte behov hos prosjektdeltakerne om forbedringer av den praksisen eller tradisjonen de står i.

De ulike fasene kan sies å representere ulike kontekster som prosjektmedarbeiderne er inne i underveis i prosjektprosessen. Det vil eksistere fenomenologiske sirkelbevegelser i hver fase hvor tanker og forestillinger om prosjektet ut fra fasespesifikke perspektiver styrer handlingene. Dette vil så igjen være styrende for hvilket fokus jeg må innta i prosjektveiledningen.

Disse sirkelbevegelsene hos den enkelte prosjektmedarbeideren vil i stor grad være knyttet til intrapersonlige forhold (tanker og forestillinger), mens interaksjonen med de øvrige prosjektmedarbeiderne og prosjektveilederen har en interpersonlig karakter. Dette innebærer at jeg som prosjektveileder må ha både individ- og gruppefokus, og at min

oppmerksomhet i stor grad må være rettet mot fasespesifikke fenomenologiske sirkelbevegelser.

c) På hvilken måte vil kontekst kunne endres og føre til ny praksis?

For å kunne forstå hvilke endringer av ulike kontekstuelle forhold som har foregått, kan perspektivet knyttes til transaksjonelle prosesser mellom alle prosjektdeltakerne inklusive prosjektveilederne. Deltakerne vil inneha ulike posisjoner på ulike nivåer, og i samhandlingene som genereres ut fra tanker og forestillinger om prosjektet som hver av dem har, skjer det en gjensidig påvirkning som endrer kontekst og handlinger hos den enkelte prosjektdeltaker.

Dersom den enkelte deltaker opplever det som skjer som en forbedring av den praksisen vedkommende står i, vil ny praksis utvikles som resultat av denne erkjennelsen. Dette vil være uløselig knyttet til den enkeltes tanker og forestillinger (noema) om praksis (vesen) og påvirke den enkeltes handlinger (akt) i virksomheten. Hvis dette kan realiseres, vil PPT-kontoret og skolene kunne fremstå som endret og enda bedre tilpasset hverdagsvirksomheten.

REFERANSER

- Berger, Peter R. og Luckmann, Thomas (2000): *Den samfunnsskapt virkelighet*. Bergen: Kunnskapsforlaget AS.
- Duesund, Liv og Skårderud, Finn (2003): *Use the Body and Forget the Body: Treating Anorexia Nervosa with Adapted Physical Activity*. Clinical Child Psychology and Psychiatry. Vol. 8 (1): 53-72. London: SAGE Publication.
- Flor, Jan Riis (2006): *Erkendelsesteori. Introduktion til filosofi*. København: Museum Tusulanum Forlag.
- Føllesdal, Dagfinn (1998): Husserl, Edmund. I: Craig, Edvard (red) (1998): *Routledge Encyclopedia of Philosophy*. London & New York: Routledge.
- Heggen, Kristin (2000): Romantisering av sykepleiefaget. I: *Sykepleieren* nr. 1, 2000.
- Imsen, Gunn (2008): *Elevens verden: indføring i pædagogisk psykologi*. 4. utgave. København: Gyldendal.
- Johannessen Eva, Kokkersvold Erling og Vedeler, Liv (1997): *Rådgivning. Tradisjoner, teoretiske perspektiver og praksis*. 3. opplag. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Knutsen, Oddbjørn (2008): Forskning og kommunikasjon i framtidens PPT. Innspill i *Utdanning* nr. 21. 21. november 2008.
- Larsen, Elbjørg (2008): Aksjonsforskning når pedagogisk-psykologiske tjenester utføres som e-tjenester. Fagartikkel i *Skolepsykologi* nr. 4/2008 s. 67-76.
- Larson, Maria (2005): *Skolmelding. Elever, föräldrar och skolpersonalens attityder*. Luleå: Luleå tekniska universitet.
- Sjøvoll, J. (2006): Forelesninger på aksjonsforskningskurs. 27.-28.02.2007. Bodø.
- Smith, Lars og Ulvund, Stein-Erik (1991): *Spebarnsalderen*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Wormnæs, Odd (1991): *Vitenskapsfilosofi*. 2. utgave. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Internettadresser

www.caplex.no/Web/ArticleView.asp?id=9310233no.wikipedia.org/wiki/fenomenologi

Odbjørn Knutsen

Bjørkveien 10, 8700 Nesna
Tlf. 415 15 022
E-postadresse: ok@hinesna.no